

УДК 336.5

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-1.8>

Корнієнко О.П.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри інтелектуальної цифрової економіки,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ІНВЕСТИВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

У статті дані сучасні проблеми інвестування інтелектуального капіталу у розвиток підприємства, методи управління та оцінки ефективності інвестування інтелектуального капіталу. Проаналізовано поняття «інтелектуальний капітал» та визначено категорію авуару як матеріальних та нематеріальних ресурсів, що не мають ліквідності та формальної реєстрації власності. Запропоновано розглядати структуру інтелектуального капіталу підприємства у вигляді конкретних елементів, серед яких: людські авуари, ринкові авуари та активи, а також структурні авуари та активи. В дослідженні представлено схему формування та інвестування інтелектуального капіталу підприємства. Запропоновано визначати ефективність інвестицій інтелектуального капіталу у вигляді комерціалізації створеної інноваційної продукції або додаткового доходу, отриманого підприємством внаслідок реалізації проєктів щодо його інноваційного розвитку.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, інвестиції, ефективність інвестування інтелектуального капіталу, інтелектуальний потенціал, інноваційний розвиток підприємства.

INVESTMENT OF INTELLECTUAL CAPITAL IN THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

Korniienko Oksana

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

The article deals with current issues of intellectual capital investment in enterprise development, management practices and performance evaluation of investment of intellectual capital. The concept apparatus of the category "intellectual capital" is analyzed. Appointed to understand the holdings as tangible and intangible resources, which cannot be liquidity and formal registration of power. It is suggested to look at the structure of the intellectual capital of business in terms of specific elements, among them: human assets, market assets and assets, as well as structural assets and assets. In the following, a scheme for the formation and investment of intellectual capital of business is presented. It is proposed to attribute the efficiency of investment to intellectual capital in terms of commercialization of created innovative products, or additional income, taken away by the company after the implementation of projects for a variety of developments. The article defines that the effectiveness of intellectual capital investments cannot be considered only from the point of view of the obtained financial return due to the heterogeneity of its structure, therefore, an additional set of criteria for evaluating the effectiveness of intellectual capital management of the enterprise is highlighted, since the level of effectiveness of intellectual capital management will definitely affect the quality of innovative development of the enterprise. The author proposed to include the following as such criteria: criteria of financial security of the cycle of reproduction of intellectual potential with its subsequent transformation into intellectual capital, such criteria will allow to determine the degree of participation of the company's financial resources in the reproduction of intellectual potential; criteria for the quality of reproduction of the fixed capital, which allow to determine the level of technical and technological reproduction of the fixed capital; production sustainability criteria determined by the level of available innovation opportunities; criteria of socio-economic growth of the enterprise.

Keywords: intellectual capital, investments, efficiency of investment of intellectual capital, intellectual potential, innovative development of the enterprise.

Постановка проблеми. На часі багато наукових праць присвячено питанням розвитку та управління інтелектуальним капіталом підприємств. Вчені та практики дискутують на рахунок методів його збільшення, аналі-

зують форми інвестування в інноваційний капітал, однак, практично не досліджуються питання інвестування безпосередньо інтелектуального капіталу в інноваційний розвиток підприємства.

Як свідчить світовий досвід, інтелектуальний капітал стосується нових, складніших форм капіталу, які мають великий потенціал соціально-економічної діяльності, що є потужним вектором для розвитку будь-якої економіки. Він має більш високий рівень розвитку порівняно з уже відомими функціональними формами капіталу, які проявляються на стійкому рівні інноваційного розвитку тих країн, де інтелектуальний капітал активно формується та використовується, де нові знання та високі технології є основою конкурентоспроможності товарів, послуг, фірм та всіх економічних систем в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питань інноваційного та інвестиційного процесу займалися такі науковці як Л.К. Корецька, І.С. Лозінський, Е.А. Шмальченко, А.А. Семенова [2], І.І. Марущак [2], М.І. Лещенко, В.А. Демін, В.А. Кошелев, А.З. Хуснутдінов, Ю.В. Лізенко [1; 2]. Вчені внесли вагомий внесок у розробку теорії та практики процесу інноваційних інвестицій, обґрунтували умови для його розвитку, однак, питання підвищення ефективності цього процесу, структурування джерел інвестиційних ресурсів інтелектуального капіталу все ще залишається актуальним.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення напрямків процесу інвестування інтелектуального капіталу як фактору розвитку інноваційного потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу. Дослідження поглядів деяких авторів на категорію «інтелекту-

альний капітал» спонукає до висловлення гіпотези, що здебільшого визначення категорії «інтелектуальний капітал» носить загальний характер і зводиться до спроби зібрати під одним поняттям сукупність компетенцій, знань, вмінь та навичок персоналу, які забезпечують розвиток підприємства. Насправді, поняття інтелектуального капіталу можна звести до більш конкретних елементів, серед яких дослідники виділяють три групи: людські авуари, ринкові авуари та активи, а також структурні авуари та активи.

Оскільки поняття авуар є не досить поширеним, наведемо трактування цієї дефініції в даному контексті. Авуар – це матеріальні та нематеріальні ресурси, що не мають ліквідності та формальної реєстрації власності [3].

Виходячи з цього розуміння речей збудуємо структуру інтелектуального капіталу підприємства (рис. 1).

Концептуально процес розвитку, примноження та інвестування інтелектуального капіталу можна подати в у вигляді представленої нижче схеми (рис. 2). Бачимо, що цей процес має циклічний характер. Пояснимо більш детально сутність стадій, закладених в нього.

Процес інвестування починається з формування інтелектуального потенціалу підприємства. Варто зазначити, що його якість залежить від первісного кадрового складу цього підприємства, від змін, що відбуваються у зовнішньому середовищі (наприклад, відповідність інтелектуального

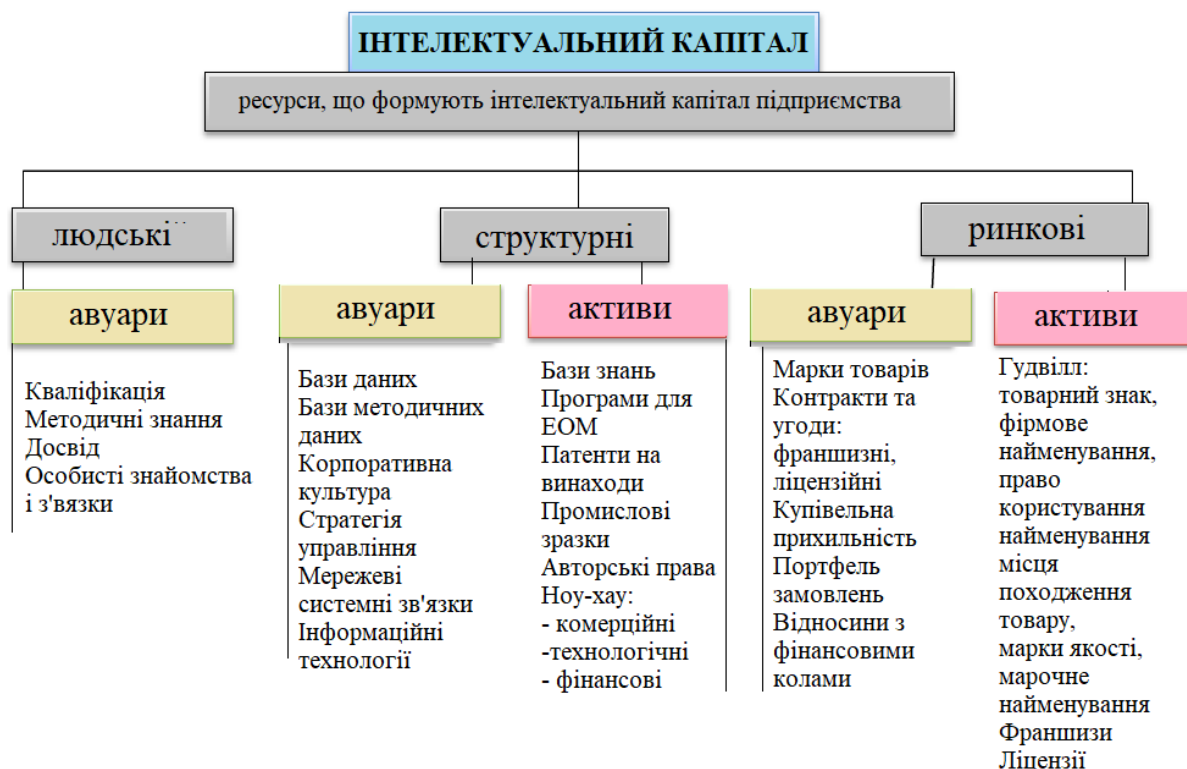

Рис. 1. Структура інтелектуального капіталу підприємства

Рис. 2. Схема формування та інвестування інтелектуального капіталу підприємства

потенціалу підприємства рівню розвитку технологій), від зусиль підприємства з його розвитку та залучення інвестицій.

Ефективне залучення та розвиток інтелектуального потенціалу дозволяє перейти на наступний етап, безпосередньо пов'язаний з перетворенням інтелектуального потенціалу в інтелектуальний капітал підприємства. Тут під інтелектуальним потенціалом ми розуміємо знання та інформацію, які можуть бути комерціалізовані, а також елементи внутрішньої інфраструктури підприємства, що забезпечують даний процес. В момент, коли інтелектуальний потенціал зазнав трансформаційних перетворень на інтелектуальний капітал, що проявляється, в тому числі, в усвідомленому формалізованому знанні, ми можемо говорити про інвестиції не в інтелектуальний потенціал або капітал, а про інвестування самого інтелектуального капіталу в інноваційний розвиток підприємства [4].

Саме цей напрямок, як у теорії, так і особливо на практиці, не знаходять належного освітлення. На наш погляд, одним із свідчень ефективності інвестицій інтелектуального капіталу буде комерціалізація створеної інноваційної продукції або додатковий дохід, отриманий підприємством внаслідок реалізації проєктів щодо його інноваційного розвитку.

Очевидно, що виникає питання, як виділити інтелектуальну складову, наприклад, у доході,

отриманому від реалізації інноваційної продукції? Пропонуємо розглянути показник частки інтелектуальної складової (S_{ic}).

Цей показник пропонується розраховувати як співвідношення різниці ціни одиниці виробленої інноваційної продукції та суми сукупних витрат на виробництво, просування та реалізацію одиниці цієї продукції до ринкової ціни одиниці продукції (формула 1):

$$S_{ic} = \frac{P_m - \sum c}{P_m} \quad (1),$$

де S_{ic} (*share intellectual component*) – частка інтелектуальної складової вартості нової продукції;

P_m (*market price*) – ринкова ціна одиниці виробленої нової продукції;

$\sum c$ (*costs*) – сумарні витрати з виробництва, просування та реалізації одиниці нової продукції

Звичайно, варто визнати, що цей метод не може претендувати на абсолютність, оскільки він не може бути застосовний при оцінці ефективності інвестицій інтелектуального капіталу у загальний інноваційний розвиток підприємства.

На етапі діагностики результату комерціалізації ми визначаємо перелік продукції, який і надалі планує виробляти підприємство, а також перелік продукції, що не виправдала надій і підлягає зняттю з виробництва. В результаті з'являється можливість удосконалювати інтелектуальний

потенціал підприємства, виходячи з отриманих результатів, що у свою чергу дозволяє продовжити цикл – удосконалювати та примножувати інтелектуальний капітал підприємства.

Варто також зазначити, що результативність інвестицій інтелектуального капіталу не можна розглядати лише з точки зору отриманої фінансової віддачі через неоднорідність його структури. Тому можна виділити додатковий ряд критеріїв оцінки ефективності управління інтелектуальним капіталом підприємства, оскільки рівень ефективності управління інтелектуальним капіталом неодмінно позначатиметься на якості інноваційного розвитку підприємства. До таких критеріїв доцільне віднести наступні [5, 6]:

- критерії фінансової забезпеченості циклу відтворення інтелектуального потенціалу з подальшою його трансформацією в інтелектуальний капітал. Подібні критерії дозволять визначити ступінь участі фінансових ресурсів підприємства у відтворення інтелектуального потенціалу;

- критерії якості відтворення основного капіталу. Дані критерії дозволяють визначити рівень

технічного та технологічного відтворення основного капіталу;

- критерії стійкості виробництва, що визначаються рівнем наявних інноваційних можливостей;

- критерії соціально-економічного зростання підприємства.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Підбиваючи деякі підсумки наших роздумів, ми приходимо до висновку про те, що безсумнівно надзвичайно важливим є питання розвитку інтелектуального потенціалу підприємства, а відповідно і інвестицій в інтелектуальний капітал. Однак, ухвалити рішення про те які мають бути розміри та пропорції інвестування в інтелектуальний потенціал можна лише проаналізувавши яка саме буде віддача від наявного інвестованого інтелектуального капіталу в інноваційний розвиток підприємства. Тому важливо, щоб підприємства звертали вектор своєї уваги не лише на розвиток інтелектуального потенціалу, а й на ефективність інвестування та управління інтелектуальним капіталом, особливо в умовах трансформації та глобалізації інноваційних процесів на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Лозинський І.Є., Шмальченко Є.А. «Інноваційно-інвестиційний процес» та «інноваційно-інвестиційна діяльність»: зміст та відмінність : IX Международная научно-практическая Интернет-конференция «Наука в информационном пространстве» (10-11 октября 2022 г.). URL: http://www.confcontact.com/2013-nauka-v-informatsionnom-prostranstve/ek4_lozinsk_shm.htm
2. Семенова А.А., Марущак І.І. Інноваційно-інвестиційний менеджмент : навч. посібник / під ред. М.І. Лещенко. Київ, 2017. 249 с.
3. Словник фінансово-правових термінів / За заг. ред. Л.К. Воронової. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2021. 558 с.
4. Плішка Т.П. Інноваційно-інвестиційні процеси в регіоні. *Університетські наукові записки*. 2019. № 3 (31). С. 364–368.
5. Шастун С.В. Інноваційно-інвестиційна стратегія як інструмент формування конкурентних переваг підприємства. 2020. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/4832/1/111.pdf>
6. Статистична інформація. Наука та інновації. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>

References:

1. Lozinskij I.E. and Shmal'chenko E.A. (2022) "Innovative-investment process" and "innovative-investment activity": content and the difference": IX Mezhdunarodnaja nauchno-prakticheskaja Internet-konferencija "Nauka v informacionnom prostranstve". Available at: http://www.confcontact.com/2022-nauka-v-informatsionnom-prostranstve/ek4_lozinsk_shm.htm (accessed 10 July 2022).
2. Semenova A.A. and Marushhak I.I. (2017) Innovacionno-investicionnyj menedzhment [Innovative-investment management]. Kyiv, 249 p.
3. Voronova L.K. (Ed.) (2021) Slovnnyk finansovo-pravovyh terminiv. Kyiv: Alerta, 558 p. (accessed 11 July 2021).
4. Plishka T.P. (2019) Innovative-investment processes in the region. *Universitets'ki naukovy zapiski*, vol. 3 (31), pp. 364–368.
5. Shastun S.V. (2020) Innovation and investment strategy as a tool for competitive advantage. Available at: <http://eztuir.ztu.edu.ua/4832/1/111.pdf> (accessed 9 July 2020).
6. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2022) Statistical information. Science and innovations. Available at: <http://ukrstat.gov.ua/> (accessed 11 July 2022).

E-mail: depdean339@gmail.com